

"จอย" ความเป็นมนุษย์ที่ดำรงอยู่โดยปราศจากร่างกาย: บทวิเคราะห์ ผ่านแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาของมอริซ แมร์โล-ปองตี

“Joi” Human existence without body:

Maurice Merleau-Ponty’s Phenomenological Analysis

ภัทรพล เป็งวัฒน์

Pattarapol Pengwat

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Humanities Chiang Mai University

Corresponding Author, e-mail: aongthep555@gmail.com

(Received: July 30, 2020; Revised: October 20, 2020; Accepted: November 29, 2020)

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอต้นตอของปัญหาการแบ่งแยกกายและจิตหนึ่งในปัญหาสำคัญเริ่มต้นที่เรอเน เดส์การตส์ที่นำเสนอแนวคิด I think, therefore I am ทำให้มนุษย์มองตนเองในฐานะสิ่งที่คิดได้และให้ความสำคัญกับจิตมากกว่ากาย อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องการยืนยันการดำรงอยู่ที่เดส์การตส์เสนอโดยให้จิตสำคัญ เมื่อเทียบกับกายส่วนของประสาทสัมผัสอันเป็นส่วนประกอบชั่วหนึ่งของ การดำรงอยู่ที่เรามองว่าเป็นส่วนที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาด ทำให้ไม่สามารถยึดถือ ข้อมูลที่ผ่านเข้ามาทางประสาทสัมผัสได้ กายไม่สมบูรณ์เมื่อเทียบกับจิต จากนั้น ผู้เขียนนำเสนอประเด็นที่ปองตีเสนอว่าการรับรู้ทางประสาทสัมผัสมีความสำคัญ ต่อการอธิบายการดำรงอยู่ของมนุษย์ การที่เรามีความสำนึกทางร่างกายเป็นตัว เชื่อมต่อระหว่างเรากับโลกและเราสัมพันธ์กับโลกในเชิงอิงอาศัย การมองกายตาม

แบบแมร์โล-ปองตีเสนอเป็นการมองภายในฐานของค์ประธานที่เป็นรูปธรรมยิ่งกว่าจิต การเสนอว่ากายและจิตไม่ได้แยกออกจากกันจึงเป็นข้อเสนอที่น่าสนใจและพิจารณา จากการที่แมร์โล-ปองตีให้ความสำคัญกับกาย คำถามที่น่าสนใจคือ หากมีการดำรงอยู่แบบปราศจากกาย เราจะกล่าวว่ามีการดำรงอยู่เช่นนั้นเป็นมนุษย์ได้หรือไม่ บทความนี้จึงนำจอยในภาพยนตร์เบลตรันเนอร์ 2049 วิเคราะห์ผ่านแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาของแมร์โล-ปองตี เนื้อเรื่องของภาพยนตร์ จอยเป็นโฮโลแกรมที่พยายามกระทำและแสดงออกถึงการเป็นมนุษย์ที่แท้จริง พบว่าจอยที่มีอยู่โดยปราศจากกายไม่สามารถดำรงอยู่ในฐานะมนุษย์ได้ตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาของแมร์โล-ปองตี เนื่องจากจอยดำรงอยู่เป็นโฮโลแกรมไม่มีร่างกาย ประกอบกับจอยเองเป็นสิ่งถูกสร้างที่ไร้สำนึกทำให้จอยขาดตัวเชื่อมต่อระหว่างโลกและตัวจอย จึงส่งผลให้ไม่สามารถเกิดการเรียนรู้ในการมีอยู่แบบมนุษย์และไม่มีสำนึกทั้งต่อตนเองและสภาพแวดล้อม

คำสำคัญ: มอริซ แมร์โล-ปองตี, การดำรงอยู่โดยปราศจากร่างกาย, ปรากฏการณ์วิทยา, เบลตรันเนอร์ 2049

Abstract

This article looks into the starting point of mind-body problem as one of the most significant problems in philosophy. René Descartes declared “I think, therefore I am.” This defined human as thinking thing and, consequently, gives priority to mind than body. Descartes remarks that acquiring data from sensation body was

mistake. Acquiring data through from body is not constant, so the sensational body is less absolute than the mind. In addition, the study presents Maurice Merleau-Ponty's notion of sense. It states that perceptions are matter to explanation for human existence. Bodily consciousness is connatural between human and world. Human is related to the world in the form of living or inhabit. Body in Maurice Merleau-Ponty's perspective is body as subject (or body-subject) which has as much significant as mind. Merleau-Ponty thinks of body as matter. An interesting question is that if there is existence without physical body, can we call this existence as human being? Finally, this article explores the character named Joi in *Blade Runner 2049* to analyse Joi's existence according to Maurice Merleau-Ponty's phenomenological concept. Based on the story in this film, Joi is a hologram that tries to act and express real human being. The article argues Joi that exists without physical body cannot exist as human being according to Merleau-Ponty's phenomenological concept. Because the existence as a hologram without a physical body, Joi itself is an unconscious artificial thing. Joi lacks the connection between the world and itself. As a result, Joi was unable to learn to live as a human being and to have no awareness of both itself and the world.

Keywords: Maurice Merleau-Ponty, Existence without body, Phenomenology, *Blade Runner 2049*

1. บทนำ

ในทางปรัชญาปัญหาทวิลักษณ์ (dualism) เป็นปัญหาที่ถกเถียงกันมาเป็นเวลานานซึ่งปัญหาทวิลักษณ์ที่วุ่นวายนี้เกี่ยวข้องกับการตั้งคำถามถึงการดำรงอยู่ของมนุษย์ โดยการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้นมีความแตกต่างจากวัตถุสิ่งของ กล่าวคือหาว่าตามสามัญสำนึกแล้วมนุษย์ประกอบด้วยจิต (mind) ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการคิด ความเข้าใจ การสร้างมโนทัศน์ และกาย (body) ที่เป็นส่วนทางกายภาพ ปัญหาทวิลักษณ์จึงเป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิต ในปัญหานี้นักปรัชญาพยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างส่วนจิตและส่วนกายว่าเกี่ยวข้องและส่งผลต่อกันอย่างไร ในปัญหาทวิลักษณ์นี้นักปรัชญาเห็นว่าจิตเป็นชั่วตรงข้ามกับกาย หลากหลายแนวคิดของนักปรัชญาที่พยายามตอบคำถามของปัญหาทั้งในมุมที่เชื่อว่าจิตอยู่ในกายและเมื่อตายลงไปมีเพียงจิตเท่านั้นที่จะยังคงอยู่ หรือในบางมุมที่เห็นว่าจิตเป็นเพียงการประกอบสร้างขึ้นของกายวัตถุ และจากปัญหาระหว่างกายและจิต หากปราศจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปเรายังจะสามารถดำรงอยู่เป็นมนุษย์ได้หรือไม่ หรือเราจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญของกายและจิตเท่ากัน

การถกเถียงปัญหาดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ คำตอบมีพลวัตเรื่อยมา จนมาถึงช่วงศตวรรษที่ 17 นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสคนสำคัญเรอเน เดส์การตส์ (René Descartes, 1596-1650) ได้เสนอแนวคิดที่ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนสำคัญในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิต ในงาน *Meditation On First Philosophy* เดส์การตส์ได้เสนอว่าจิต (mind) และกาย (body) เป็นสองสิ่งที่มีอยู่โดยแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง วิธีการที่เขาใช้คือการสงสัยแบบสุดโต่งลักษณะของวิธีการนี้จะเป็นการสงสัยทุกสรรพสิ่งบนโลกไปเรื่อย ๆ จนพบสิ่งที่ไม่สามารถสงสัยต่อไปได้ เดส์การตส์จะยึดสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มั่นคงและแน่นอน เขา

พบว่าขณะที่มนุษย์กำลังทำการสงสัยอยู่ ณ ขณะนั้นเองมนุษย์สามารถยืนยันการดำรงอยู่ของตนเองได้ การสงสัยมีต้นตอมาจากการคิด เขาเห็นว่ามนุษย์เมื่อทำการคิดสามารถที่จะยืนยันตนเองได้ การจะคิดได้ต้องมีสิ่งที่กำลังทำการคิดอยู่ จึงนำไปสู่ข้อเสนอของเดส์การ์ตส์ คือ ข้าพเจ้าคิด ข้าพเจ้าจึงมีอยู่ (I think, therefore I am.) (Greetham, 2006, pp. 213-214) จากข้อเสนอนี้เดส์การ์ตส์มีความเห็นว่ามนุษย์มีเพียงจิตเท่านั้นที่ดำรงอยู่แน่นอน จาก Meditation ที่ 6 เขาเห็นว่ามิเพียงจิตของเราเท่านั้นที่เป็นตัวเรา โดยให้เหตุผลสนับสนุนคือ เรารู้ว่าเรามีอยู่จากการที่เรากำลังคิด สาระของเราก็คือเป็นเพียงสิ่งที่คิดได้ แม้ว่าเรามีกายของเรา เรารับรู้ได้อย่างชัดเจนและกระจ่างแจ้งว่าความคิดของตัวเราเป็นบางสิ่งซึ่งคิดและไม่แผ่ขยายออกไป สำหรับกายแล้วเป็นบางสิ่งที่แผ่ขยายออกไปภายนอกและไม่สามารถคิดได้ การที่กายไม่สามารถคิดได้ก็เป็นทางหนึ่งซึ่งช่วยสนับสนุนว่าเรา (เดส์การ์ตส์หมายถึงจิต) แตกต่างและแยกขาดจากกายและสามารถมีอยู่ได้ แม้ไม่มีกาย (Blunden, n.d.)

สำหรับเดส์การ์ตส์แล้ว กาย เป็นลักษณะของสิ่งที่ดำรงอยู่ในขอบเขตของการกินพื้นที่และเวลา (spatiotemporal physical properties) ประกอบด้วยรูปร่าง ความยาว ความกว้าง พื้นที่ ปริมาตร ซึ่งเกี่ยวในเรื่องมิติเชิงเส้น (linear dimensionality) แต่จิตที่แตกต่างและแยกกันได้จากกายเป็นลักษณะของการคิดรวมถึงความสำนึก (consciousness) ที่ไม่สามารถชั่งตวงวัดในเชิงพื้นที่แบบกายได้ การเสนอเช่นนี้ของเดส์การ์ตส์ก็มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เจ้าหญิงอลิซาเบทแห่งโบฮีเมียและเพียร์ แกซเซนดี ได้เขียนจดหมายถึงเดส์การ์ตส์เพื่อแสดงข้อโต้แย้งโดยสาระในจดหมาย เป็นการตั้งคำถามถึงความแตกต่างของจิตกับกายและความสัมพันธ์ของจิตกับกาย โดยข้อเสนอที่เดส์การ์ตส์เสนอทั้งคู่เห็นว่าเป็นไปไม่ได้และเป็นข้อเสนอของเดส์การ์ตส์เป็นข้อเสนอที่ขัดแย้งในตนเอง ทั้งคู่เห็นว่า

ธรรมชาติของกายอยู่ในการกินพื้นที่และเวลา และจิตไม่ได้อยู่ในการกินพื้นที่และเวลา หากเป็นเช่นนี้แล้ว จิตและกายทำงานเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันได้อย่างไร สองสิ่งที่ดำรงอยู่คนละขอบเขตพื้นที่กระทำต่อกันได้อย่างไร หรือหากจิตจะเชื่อมโยงกับกายจะเชื่อมโยงอย่างไร หากจิตเป็นออสสารเช่นนี้โดยธรรมชาติ ในการตอบกลับข้อโต้แย้งของเดส์การ์ตส์ เดส์การ์ตส์ชี้ว่า กาย คือ สิ่งดำรงภายนอก และจิต คือ ความสำนึก ในการทำงานที่สัมพันธ์กันของจิตกับกายเชื่อมโยงกันผ่านต่อมไพเนียล (pineal gland) โดยเขาเห็นว่าต่อมไพเนียลนั้นเล็ก และเป็นศูนย์กลางของสมอง แต่การตอบคำถามของข้อโต้แย้งเช่นนี้เดส์การ์ตส์ก็ยังคงไม่ได้เสนอคำตอบที่คลายความสงสัยนี้ เพราะหากจิตที่เป็น ออสสารเชื่อมโยงกับกายผ่านต่อมไพเนียลที่เป็นสสาร รายละเอียดของการทำงานของทั้งสองสิ่งก็ยังคงแสดงหรืออธิบายได้ยังไม่ชัดเจนนัก ปัญหาระหว่างกายและจิตก็ไม่ได้ถูกตอบเช่นเดิม (Westphal, 2019)

ในช่วงเวลาเดียวกันทฤษฎีของนักคิดชั่วคราวแอสสารนิยม โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbs, 1588-1679) เองก็พยายามเสนอคำตอบเรื่องจิตกับกาย ฮอบส์เห็นว่าร่างกายมนุษย์ทำงานไม่ต่างจากเครื่องจักร มนุษย์มีการจัดการที่เป็นระบบภายในร่างกายตนเองคล้ายสิ่งประดิษฐ์ ร่างกายของมนุษย์เป็นสสารและสมองเป็นส่วนสั่งการร่างกายและเป็นส่วนสำคัญที่สุดในร่างกาย การมีความรู้สึกหรือมีความสำนึกเป็นผลมาจากการทำงานของสมอง (Williams, n.d.) อย่างไรก็ตาม จากข้อเสนองานของเดส์การ์ตส์ที่นำมาสู่ปัญหาของกายและจิตยังคงเป็นที่ถกเถียงและเป็นเรื่องที่นักปรัชญาพยายามหาคำตอบและอธิบายจนปัจจุบัน โดยปัญหาเรื่องจิตกับกายนี้เป็นการถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างจิตกับกาย ปัญหาดังกล่าวเกี่ยวข้องโดยตรงกับธรรมชาติของมนุษย์และยังเกี่ยวข้องกันกับปัญหาเรื่องการดำรงอยู่ของมนุษย์ ทั้งนี้แนวคิดการแบ่งแยกระหว่างกาย

และจิตของมนุษย์มีคลื่นความคิดที่เกิดขึ้นในอดีตตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ แต่คลื่นแนวคิดของเดส์การตส์เป็นคลื่นของแนวคิดที่แบ่งแยกกายและจิตที่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์ปรัชญาที่ทำให้มนุษย์หันมามองตนเองใหม่ในฐานะองค์ประธาน การมองตนเองใหม่ในฐานะองค์ประธานในข้อเสนอเดส์การตส์นี้ นำทางไปสู่การทำความเข้าใจความรู้เกี่ยวกับโลก รวมถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลก ในลักษณะที่องค์ประธานคือมนุษย์ที่แยกขาดกันออกจากโลก เป็นองค์ประธานที่เข้าไปสังเกตการณ์โลกแบบภววิสัย

ในกระแสความคิดหนึ่งคือปรากฏการณ์วิทยา โดยนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสชื่อ ริช แมร์โล-ปองตี (Maurice Merleau-Ponty, 1908-1961) ได้เสนอทางแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาระหว่างกายและจิตไว้เช่นกัน โดยแมร์โล-ปองตีเห็นว่าการรู้ (knowing) ของมนุษย์นั้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธความสำคัญของการกระทำของมนุษย์ (human action) เราจำเป็นที่จะต้องนำการกระทำของมนุษย์มาตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน ในการกระทำของมนุษย์ต้องอาศัยร่างกายซึ่งร่างกายของมนุษย์มีการรับรู้แบบ embodiment (การรับรู้ของมนุษย์ในลักษณะที่จิตไม่แยกขาดจากกาย) โดยแมร์โล-ปองตีเห็นว่าการที่ร่างกายเคลื่อนไหวได้อย่างเป็นธรรมชาติ ก่อนการสะท้อนกลับของสำนึก (pre-reflectively) กล่าวคือ การกระทำนั้นเราจะไม่มีการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้า เป็นการกระทำกึ่งอัตโนมัติของร่างกาย เช่น ในขณะที่มีสิ่งใดก็ตามที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อเรา เคลื่อนที่เข้ามาใกล้เรา เราจะไม่มีการคิดล่วงหน้าเพื่อเตรียมตัวให้เกิดแรงขับในการกระทำของเรา และแมร์โล-ปองตีเห็นว่าเราไม่สามารถรับรู้สัญญาณที่แน่นอนในจิตของเราได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ในการตัดสินใจที่จะทำการกระทำบางอย่างเราเข้าถึงต้นตอของจิตได้ยาก การเสนอแนวคิดเช่นนี้แมร์โล-ปองตีไม่ได้ทำการปฏิเสธจิต แต่เขาต้องการแสดงให้เห็นว่าจิตไม่อยู่อย่างแยกขาดกับกายทางกายภาพและการ

รับรู้ของจิตเป็นหนึ่งเดียวกับกาย การหันกลับมามองกายตามแนวคิดแมร์-ปองตี จึงเป็นการมองกายในฐานะองค์ประธานที่เป็นรูปธรรมกว่าจิต (Reynolds, n.d.) การมองเช่นนี้เป็นการมองด้วยจุดยืนที่แตกต่างไปจากปรัชญาแบบชนบ แต่ทั้งนี้ แล้วการกลับไปพิจารณาโดยให้ความสำคัญกับกายจะเป็นทางออกของปัญหาทวิลักษณ์ได้หรือไม่ และหากวันหนึ่งในอนาคตเทคโนโลยีก้าวหน้าจนร่างกายไม่จำเป็นกับเรา เราจะสามารถยืนยันความเป็นมนุษย์ได้หรือไม่หากปราศจากกาย

2. ปรากฏการณ์วิทยาของมอริช แมร์โล-ปองตี

ปรากฏการณ์วิทยาเป็นปรัชญาที่มุ่งเน้นอธิบายความหมายและคุณค่าในประสบการณ์ (experience) ของมนุษย์ นักปรัชญาสายนี้พยายามอธิบายโครงสร้างของประสบการณ์ เนื้อหาในปรากฏการณ์วิทยายังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การจินตนาการ สถานการณ์ของมนุษย์ เอ็ดมุนด์ ฮุสเซอร์ล (Edmund Husserl, 1859-1938) นักปรากฏการณ์วิทยาชาวเยอรมันที่เป็นผู้ริเริ่มและทำให้ปรากฏการณ์วิทยาเป็นที่รู้จัก ฮุสเซอร์ลนำเสนอแนวคิดว่าการเข้าถึงความรู้ในทางปรัชญาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าถึงตัวความรู้ โดยที่เราควรรับรู้ความรู้อย่างเที่ยงตรงและแน่นอน โดยการวางข้อตัดสินของสมมติฐานที่ยังไม่ได้พิสูจน์และทำการบรรยายสิ่งที่เรารับรู้หรือได้รับจากประสบการณ์ เป็นการใส่วงเล็บ (bracketing) โลกภววิสัยแล้วมุ่งให้ความสนใจเฉพาะสิ่งที่เกิดขึ้นภายในความสำนึกตัวมันเอง โดยไม่มีอคติเบื้องต้น (presupposition) การบรรยายบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นของปรากฏการณ์ที่ได้รับในความสำนึกจะให้ความรู้ที่เที่ยงตรง และฮุสเซอร์ลยังเสนอถึงการทำงานของความสำนึกที่จะทำกิจกรรมการมุ่งไปของสำนึก (intentionality)

เมื่อความสำนึกทำการสำนึกวัตถุของจิตสำนึกจะทำให้เกิดอารมณ์ต่อวัตถุของจิตสำนึกนั้น¹ (Paul, n.d.)

ต่อมามาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger, 1889-1976) ลูกศิษย์ของฮูสเซอร์ลนำแนวคิดทางปรากฏการณ์วิทยาของฮูสเซอร์ลมาอธิบายโครงสร้างของการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่ไฮเดกเกอร์เรียกว่า Dasein² โดยไฮเดกเกอร์ประยุกต์วิธีทางปรากฏการณ์วิทยาที่ฮูสเซอร์ลใช้ตรวจสอบประสบการณ์ในขอบเขตความสำนึกมาใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ของมนุษย์กับผู้อื่น ความหมายของความตายในการอธิบายการดำรงอยู่ของมนุษย์ของไฮเดกเกอร์ ไฮเดกเกอร์ได้เสนอว่าความตายเป็นความเป็นไปได้ซึ่งเป็นศักยภาพสูงสุดสำหรับ Dasein เมื่อ Dasein เข้าสู่ความตาย Dasein จะค้นพบความหมายในการดำรงอยู่ของตนเอง เนื่องจาก Dasein สนใจที่จะแคร์ (care)³ ในตนเอง ข้อเสนอของไฮเดกเกอร์เป็นการเบิกทางแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาเชิงอัตถิภาวนิยม (existential phenomenology) (Paul, n.d.) ที่ต่อมาในภายหลังแนวคิดของไฮเดกเกอร์มีอิทธิพลต่อนักปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาชาวฝรั่งเศส มอริซ แมร์โล-ปองตีที่นำประสบการณ์การรับรู้ทางประสาทสัมผัส (perceptual experience) มาอธิบายร่วมกันกับมิติทางอัตถิภาวนิยม แมร์โล-ปองตีเห็นว่าระดับขั้นพื้นฐานของประสบการณ์การรับรู้ทางประสาทสัมผัสอิงกับทฤษฎี Gestalt ซึ่งเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เชื่อว่าการรับรู้

¹ วัตถุของจิตสำนึกในทางปรากฏการณ์วิทยา หมายถึง การกระทำของจิตที่ทำการกรรมการมุ่งไปของความสำนึกไปยังวัตถุหนึ่ง โดยวัตถุนั้นอาจมีอยู่หรือไม่อยู่จริงบนโลกนี้ก็ได้ เมื่อความสำนึกทำการมุ่งไปยังวัตถุของจิตสำนึกจะทำให้เกิดอารมณ์ เช่น เรามุ่งสำนึกไปยังแก้วน้ำ เอเลี่ยน การสังหารหมู่ที่ธรรมศาสตร์ เมื่อ 6 ตุลาคม 2519 เป็นต้น เราจะเกิดอารมณ์จากการกระทำของการมุ่งไปของความสำนึกกับวัตถุของความสำนึก

² สำหรับไฮเดกเกอร์ Dasein หมายถึง การดำรงอยู่ในฐานะมนุษย์ที่ต้องทำการฉายความเป็นไปได้ตัวเองเพื่อก้าวข้ามอดีตที่ถูกกำหนดมา

³ แคร์ เป็นโครงสร้างของ Dasein ที่ไฮเดกเกอร์เสนอไว้ โดยแคร์มีความวิตกกังวลเป็นพื้นฐานซึ่งเป็นสิ่งที่เปิดความเป็นตัวเองให้กับ Dasein

ทางประสาทสัมผัสเกี่ยวข้องกับประเภทของอะตอมความรู้สึก (sensory atom) ทฤษฎีดังกล่าวเชื่อว่าประสาทสัมผัสเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการรับรู้โลก ดังนั้นทฤษฎี Gestalt จึงมุ่งเน้นอธิบายถึงการรับรู้ทางประสาทสัมผัสเป็นรูปแบบการรับรู้ที่มีความหมายต่อประสบการณ์อย่างแท้จริง อันเป็นปรากฏการณ์ที่เราไม่สามารถมองข้ามไปได้ (Cerbone, 2006, p. 98) เช่นเดียวกับแนวคิดแบบ Gestalt แมร์โล-ปองตีเชื่อว่าการรับรู้ทางประสาทสัมผัสเป็นการติดต่อระหว่างเรากับโลกภายนอกที่สร้างความคุ้นเคยระหว่างเรากับโลก โลกปรากฏต่อเราโดยตรงผ่านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส ความคุ้นเคยที่มีมากมายในการรับรู้ทางประสาทสัมผัสบางครั้งทำให้เราค้นเคยกับโลกจนลืมนึกถึงสนามทางปรากฏการณ์⁴ (phenomenal field) ที่เป็นพื้นที่ที่เปิดเผยโลกต่อตัวเรา แมร์โล-ปองตีเชื่อว่าการรับรู้ทางประสาทสัมผัสจะมุ่งผ่านตัวมันเองเข้าถึงความจริง (truth) (Toadvine, 2016)

ในการดำรงอยู่ของร่างกาย เขาเห็นว่าร่างกายดำรงอยู่ในฐานะ being-toward-the-world กล่าวคือเป็นการดำรงอยู่ของร่างกายที่รับรู้ผ่านโลกมีกรอบของเวลา รวมทั้งเป็นการเรียนรู้ที่ทำการสังเคราะห์กันของการรับรู้ร่างกายปัจจุบัน (present) และความเคยชินของร่างกาย (habit) ความเคยชินที่ทับถมกับของกิจกรรมที่ทำซ้ำ ๆ จนเป็นความปกติ อีกทั้งร่างกายมีประสบการณ์ในตัวเองแตกต่างจากสิ่งอื่น ในการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส เช่น เมื่อเราใช้มือแตะผู้อื่น จะเกิดการกระทำในรูปแบบของการสะท้อนกลับไปหาผู้กระทำ (reflexivity) เกิดอารมณ์ร่วมในประสบการณ์ (affective experience) และ

⁴ สนามทางปรากฏการณ์ หมายถึง การที่โลกปรากฏหรือเปิดเผยตัวมันเองโดยตรงผ่านการรับรู้ทางประสาทสัมผัสของมนุษย์ การหลงลืมที่ว่านี้หมายถึงการที่มนุษย์สัมพันธ์กับโลกผ่านประสาทสัมผัสจนไม่ได้สังเกตหรือมองเห็นได้ไม่ชัดเจนว่าตนเองสัมพันธ์กับโลกผ่านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ในบางครั้งเข้าใจว่าตนเองเป็นเนื้อเดียวหรือสิ่งเดียวกับโลก

ความรู้สึกของความเคลื่อนไหวทางร่างกาย (kinesthetic sense) โดยตรง ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ความรู้สึกต่อการสัมผัสแบบดับเบิล (double sensations) แมร์โล-ปองตีเห็นว่าร่างกายสามารถทำการฉายเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่มีชีวิตชีวา เราสามารถตระหนักรู้ความเคลื่อนไหวของร่างกายที่มีความเป็นไปได้ โดยร่างกายจะมีระบบ pre-conscious ที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวและความสมดุลเชิงพื้นที่ (spatial equivalence) เป็นการเคลื่อนไหวแบบอิงกับสถานการณ์และพื้นที่ตามความเป็นจริงหรือความเป็นไปได้ (situational spatiality) ความสัมพันธ์ของร่างกายกับพื้นที่จึงไม่ได้สัมพันธ์กันในลักษณะ ‘ในพื้นที่’ แต่เป็นลักษณะ ‘มีชีวิตหรืออยู่อาศัย’ (living/ inhabit) (Toadvine, 2016)

สำหรับความสัมพันธ์ของการรับรู้ทางประสาทสัมผัสต่อโลก แมร์โล-ปองตีอธิบายว่าร่างกายที่มีอยู่ในโลกเหมือนกับหัวใจในสิ่งมีชีวิต การรับรู้ทางประสาทสัมผัสเป็นการดำรงอยู่ร่วม (co-existence) หรือเป็นการมีส่วนร่วม (communion) กันของร่างกายและโลก ลักษณะของการดำรงอยู่ร่วมเป็นลักษณะที่กิจกรรมการมุ่งของสำนึกมีความเคยชินอย่างสอดคล้องในตัวเองที่การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสของร่างกายและการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสของสิ่งสังเคราะห์กัน ทั้งสองส่วนเป็นตัวรับและตัวกระทำเทียบเท่ากัน ในกิจกรรมการมุ่งของสำนึกเปิดรับท่าทางของร่างกายที่พาไปยังภาวะของการเปิดเผยปรากฏการณ์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จิตสำนึกรับรู้ปรากฏการณ์ร่วมกับร่างกายไปพร้อมกัน แมร์โล-ปองตีเชื่อว่าความเป็นผู้กระทำ (agent) ของการรับรู้ทางประสบการณ์เป็นการสะท้อนกลับล่วงหน้า (pre-reflective) และร่างกายจะอยู่ในฐานะที่เป็นอัตวิสัยหรือผู้กระทำที่ไม่เปิดเผยตัวตน (anonymous subjectivity) ที่อยู่ร่วมกันอย่างแยกขาดไม่ได้กับโลกที่ร่างกายรับรู้ทางประสาทสัมผัส ลักษณะนี้เป็นลักษณะที่ร่างกายเชื่อมต่อโลกโดยธรรมชาติ (connatural) ความเป็นหนึ่งเดียว

ระหว่างการเรียนรู้ทางประสบการณ์กับโลกจะเพิ่มพูนมากขึ้นเป็นความหนาทางประวัติศาสตร์/ ขยายกว้างออกไปตามลำดับของเวลา/ สะสมมากขึ้นตามเวลา (historical thickness) ของการเรียนรู้ทางประสบการณ์ ทั้งนี้อยู่ภายใต้ระดับชั้นของการสะท้อนของความสำนึก (Toadvine, 2016) ฉะนั้นร่างกายดำรงอยู่ในฐานะที่อยู่ระหว่างความเป็นอัตวิสัยหรือตัวผู้กระทำ (Subject) และสภาวะวัตถุวิสัยหรือผู้ถูกกระทำ (Object) และสร้างการเผชิญหน้าที่เป็นไปได้โดยผสมรวมกับผู้อื่น การรับรู้ผู้อื่นการเรียนรู้ทางประสาทสัมผัสของเราจะทำการรับรู้โดยตรงและผสมสิ่งมีชีวิตรวมเข้ากับโลกที่อยู่ร่วมกัน ความสำนึกทางร่างกาย (bodily consciousness) ถึงบางสิ่ง ความเคลื่อนไหวโดยตรงหรือความเข้าใจของผู้กระทำหรือผู้รับรู้ผ่านบางสิ่งที่เมอร์โล-ปองตีเสนอเรียกว่า กิจกรรมการมุ่งไปของสำนึกแบบมอเตอร์ (motor intentionality) (Jackson, 2016, p. 2)

เพื่อให้เห็นภาพของความเชื่อมต่อกันระหว่างการเรียนรู้ทางประสบการณ์กับโลกแบบเมอร์โล-ปองตีเสนอ ตัวอย่างเช่น การที่เราเดินผ่านประตูโดยไม่ได้เปรียบเทียบความกว้างของประตูกับความกว้างของตัวเรา การที่เราพิมพ์ข้อความบนคีย์บอร์ดโดยไม่ดูแป้นพิมพ์ หรือการทำอิริยาบถต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการยึดตัวหัดตัวของกล้ามเนื้อ เป็นต้น (Merleau-Ponty, 2012, pp. 144-145) ตัวอย่างของการเคลื่อนไหวที่เป็นทักษะการกระทำในชีวิตประจำวันเหล่านี้ แมร์โล-ปองตีเห็นว่าเป็นการกระทำที่เกิดจากการปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน กระบวนการรับรู้มันเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเรากับโลกโดยตรง (enactive) มีความฝังลึกและเกิดจากการมีส่วนร่วมและการซึมซับจากการปฏิบัติซ้ำเป็นประจำ กิจกรรมทางร่างกายทั้งหลายเหล่านี้เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นระหว่างการเคลื่อนไหวที่เกิดจากความสำนึก (reflective action) และปฏิกิริยาของการตอบสนองทางร่างกาย (reflexive reaction) (Jackson, 2016, p. 2)

และลักษณะของการกระทำของร่างกายที่แมร์โล-ปองตีเรียกว่ากิจกรรมการมุ่งไปของสำนึกแบบมอเตอร์นี้ซ่อนอยู่เบื้องหลังโลกภววิสัย ซึมผ่านเป็นฉากหลังของเราและโลก ยากต่อการสังเกตและระบุลักษณะได้อย่างเที่ยงตรงแบบที่ไม่บิดเบือนไปจากที่มันเป็นอยู่ หรือกล่าวได้ว่าลักษณะของกิจกรรมการมุ่งไปของสำนึกแบบมอเตอร์เป็นความเข้าใจทางร่างกายที่เป็นธรรมดาจนมันเป็นความเข้าใจพื้นฐาน และเราค้นเคยกับการรับรู้นี้จนเราไม่ตระหนักถึงมัน ยากต่อการสังเกตเห็นเหมือนว่าไม่มีอยู่และโปร่งใสต่อการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสที่เรามีอยู่ (Carman, 2008, p. 101)

แมร์โล-ปองตีแบ่งการดำรงอยู่ของมนุษย์จากลักษณะของสถานการณ์ที่มนุษย์พบเจอ คือ มนุษย์ที่ดำรงอยู่โดยทั่วไปมีความคุ้นชินกับโลก (habitual body) ดำรงอยู่ในลักษณะที่ร่างกายกระทำกิจกรรมทางกายโดยไม่ได้มีกระบวนการไตร่ตรอง/ คิดอย่างมีเหตุผล/ เป็นการตอบสนองของร่างกายที่ไม่ได้ผ่านการคิด (pre-reflexive) และมนุษย์ที่ดำรงอยู่เป็นบุคคลหรือร่างตามความเป็นจริง (personal/ actual body) อย่างเชื่อมโยงกับประสิทธิผลของการกระทำ มีการดำรงอยู่ที่ reflexive ต่อตนเอง มีความโดดเด่นในตัวเอง แมร์โล-ปองตีเห็นว่าการอยู่ในโลกที่ประสาทสัมผัสสัมพันธ์กับโลกจนแทบเป็นหนึ่งเดียวกันกับโลก ทำให้บุคคลหลงลืมความโดดเด่นที่บุคคลมี เนื่องด้วยความคุ้นเคยกับโลก การที่มนุษย์ดำรงอยู่โดยสลับกันไปมาระหว่างการดำรงอยู่ทั่วไปและการดำรงอยู่เป็นบุคคล เกิดจากการสลับไปมาของร่างกายที่บางครั้งมีอยู่ฐานะร่างกายและบางครั้งอยู่ในฐานะบุคคลที่กระทำ (personal act) แต่ทั้งสองสภาวะนี้ก็ยิ่งเชื่อมโยงกับโลก การที่คนมีอาการป่วยทางจิตหรือสมองได้รับการกระทบกระเทือนแมร์โล-ปองตีเห็นว่าการเสียหายที่เกิดขึ้นต่อร่างกายทำให้การดำรงอยู่ที่มีความคุ้นชินกับโลกและการดำรงอยู่เป็นบุคคลขาดการเชื่อมต่อกัน (Moya, 2014, pp. 1-3)

จากการอธิบายการรับรู้ทางประสาทสัมผัสตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาของ แมร์โล-ปองตีนี้มีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดประสาทวิทยา (neuroscience)

3. ปรากฏการณ์วิทยาของมอริซ แมร์โล-ปองตีกับประสาทวิทยา

สำหรับแนวคิดประสาทวิทยาศาสตร์ของการศึกษาเกี่ยวกับระบบประสาททั้งในด้านโครงสร้างและการทำงานของระบบประสาทในร่างกายนมนุษย์ เป็นสาขาย่อยของประชานศาสตร์ (cognitive science) มีขอบเขตของการศึกษาเกี่ยวข้องกับประสาท การทำงานของสมองในระดับโมเลกุลและเซลล์ เช่น ในการทำงานของสมอง การศึกษาด้านประสาทวิทยาจะทำการศึกษาว่าสมองทำงานอย่างไร เมื่อเรากำลังทำกิจกรรมอะไรบางอย่างอยู่ การจดจำความทรงจำของสมอง การเรียนรู้ของสมอง การสร้างความคิด การเคลื่อนไหวของร่างกาย การสั่งการของสมองที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นต้น ประสาทวิทยาอิงอาศัยความรู้พื้นฐานทางฟิสิกส์ เคมีและชีววิทยา และเกี่ยวข้องกับกายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา (physiology) รวมถึงพฤติกรรมศาสตร์ที่เชื่อมโยงไปยังการอธิบายการทำงานของอารมณ์และการรับรู้ของมนุษย์

ในแง่หนึ่งปรากฏการณ์วิทยาของแมร์โล-ปองตีเกี่ยวข้องกับประสาทวิทยาซึ่งได้อธิบายการรับรู้ทางประสาทสัมผัสของแมร์โล-ปองตี โดย Gallagher และ Zahavi ผู้เขียนหนังสือ The Phenomenological Mind: An Introduction to Philosophy of Mind and Cognitive Science เห็นว่าแนวคิดเรื่องประสบการณ์ในปรากฏการณ์วิทยาโดยเฉพาะแนวคิดของแมร์โล-ปองตีมีส่วนสำคัญในการประกอบสร้างทฤษฎีทางด้านประชานศาสตร์ โดยแนวคิดของแมร์โล-ปองตีมีบทบาทสำคัญที่ช่วยอธิบายความคุ้นเคยของร่างกาย เป็นแนวคิดใหม่ที่

สนับสนุนให้มองร่างกายในความเป็นไปได้ใหม่ซึ่งเป็นการมองร่างกายในฐานะผู้กระทำหรือผู้รับรู้ ผู้มีประสบการณ์ (experienter) หรือในฐานะผู้กระทำและเป็นแนวคิดที่ช่วยให้เราเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของร่างกายที่จัดการประสบการณ์ การเสนอแนวคิดเช่นนี้ของแมร์โล-ปองตีเป็นการผสานแนวคิดและก้าวข้ามแนวคิดการอธิบายร่างกายแบบสรีรวิทยาและแบบจิตวิทยา ส่วนสำคัญของการเสนอของแมร์โล-ปองตีคือแนวคิดดังกล่าวเสนอให้มองแบบไม่แยกขาดระหว่างกายกับจิต โดยทั้งกายและจิตส่งผลต่อกัน เป็นข้อสนับสนุนที่ช่วยยืนยันความสำคัญของกายว่าข้อเท็จจริงทางร่างกายมีผลต่อการรับรู้ทางประสาทสัมผัสและการกระทำของตัวบุคคล จากการอธิบายความเคยชินของร่างกายของแมร์โล-ปองตีที่เห็นว่าความเคยชินเป็นการที่ร่างกายในฐานะผู้กระทำหรือผู้รับรู้ ในฐานะการเป็นเจ้าของตัวเอง ร่างกายมีความสามารถในการจัดการร่างกายที่มีพลวัต ร่างกายสามารถปรับให้เข้ากับสภาพของโลก Gallagher และ Zahavi เชื่อว่าการทำงานของร่างกายกับสภาพแวดล้อมมีส่วนร่วมต่อกัน ร่างกายปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โดยเป็นการที่ร่างกายตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมนั้น รูปแบบแนวคิดของการรับรู้การกระทำที่สะท้อนกลับยังผู้รับรู้มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับความรู้อันความรู้สึและการรับรู้การเคลื่อนไหว (proprioception) ที่ร่างกายรับรู้ตัวเองผ่านความสำนึก (Moya, 2014, pp. 1-3) ซึ่งการรับรู้การเคลื่อนไหวเป็นการรับรู้การเคลื่อนไหวของอวัยวะพวกผิวหนัง กล้ามเนื้อ ฟังผืด และข้อต่อในร่างกายที่เกิดจากสิ่งกระตุ้นภายในร่างกาย ทำให้เรารับรู้ถึงร่างกายที่กำลังเป็นอย่างไรซึ่งตรงข้ามกับการเคลื่อนไหวที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกร่างกาย (exteroception) ที่เป็นการรับรู้ของร่างกายจากตัวกระตุ้นของสภาพแวดล้อมที่กระทำต่อร่างกาย ตัวอย่างตัวกระตุ้นภายนอกจากสภาพแวดล้อม เช่น แสง เสียง และอุณหภูมิ เป็นต้น ดังนั้นแล้วการรับรู้ทางประสาทสัมผัสจึงมีความหมายใน

ตัวเอง ดังที่แมร์โล-ปองตีเสนอการรับรู้ความรู้สึกต่อการสัมผัสแบบดับเบิล เราเห็นการรับรู้ความรู้สึกต่อการสัมผัสแบบดับเบิลได้ชัดเจนเมื่อทำกิจกรรม เช่น การนั่งบนโซฟาที่รู้สึกผ่อนคลายและรับรู้การวางตัวเองบนโซฟา การเล่นโยคะ หรือการเต้นโคฟเวอร์แดนซ์ เป็นต้น

จากข้อเสนอของแมร์โล-ปองตีที่เสนอว่าการดำรงอยู่ของมนุษย์แบ่งออกเป็นร่างกายที่คุ้นเคยกับโลกและร่างกายตามความเป็นจริง โดยร่างกายทั้งสองสภาวะจะเชื่อมโยงและสลับกันไปมา เมื่อได้รับการกระทบกระเทือนทางจิตหรือทางสมอง การเชื่อมโยงของสองสภาวะที่มีจะหยุดแยกขาดจากกัน ในประเด็นนี้ Gallagher และ Zahavi เห็นว่าผู้ป่วยทางจิตหรือทางสมองยังมีความสามารถในการผลิตซ้ำการเคลื่อนไหวที่เคยชินเป็นปกติ แต่ไม่สามารถกระทำความเข้าใจตามความเป็นจริงของสถานการณ์ที่กำลังรับรู้ ทั้งนี้ผู้ป่วยดังกล่าวที่ไม่สามารถรับรู้ความรู้สึกเคลื่อนไหวของเนื้อเยื่อในกล้ามเนื้อไม่สามารถแยกความแตกต่างเพื่อสั่งการการเคลื่อนไหวได้ แตกต่างกับคนปกติที่มีการทำงานของระบบประสาทและสมองเป็นปกติ คนปกติสามารถรับรู้การเคลื่อนไหวของร่างกาย ร่างกายสลับไปมาระหว่างร่างกายที่คุ้นเคยกับโลกและร่างกายตามความเป็นจริง ในคนปกติโลกจะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของร่างกาย ทำให้เรารับรู้ร่างกายเสมือนเป็นหนึ่งเดียวกับโลกโดยตรง (embodied and enactive) อีกทั้งในประเด็นที่แมร์โล-ปองตีเสนอว่าร่างกายสัมพันธ์กับโลกในความสัมพันธ์แบบอยู่อาศัย Gallagher และ Zahavi ยืนยันด้วยงานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของการรับรู้ทางประสบการณ์และการเคลื่อนไหว ในงานวิจัย Gallagher และ Zahavi ยืนยันว่าการรับรู้ทางประสาทสัมผัสไม่ได้เป็นตัวรับข้อมูลจากโลก แต่แสดงออกเป็นการกระทำอันเป็นนัยยะ อย่างเช่น การเคลื่อนไหวของร่างกาย โดยเกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่ชื่อว่า Enactive theory of

perception ที่ถูกใช้ในแนวคิด Neurophenomenology ที่มีฐานคิดร่วมกันระหว่างประสาทศาสตร์และปรากฏการณ์วิทยา (Moya, 2014, pp. 1-3)

Enactive theory of perception ในนิยามความหมายเป็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด 3 แนวคิด กล่าวคือ 1) แนวคิดที่เชื่อว่าสิ่งมีชีวิตเป็นตัวกระทำที่มีอิสระ สามารถสร้างและมีอัตลักษณ์ของตนเองและสามารถเข้าใจในการรับรู้ของตนเอง 2) แนวคิดเชื่อว่าระบบประสาทเป็นระบบที่ทำงานอย่างเป็นอิสระ ระบบประสาทมีกิจกรรมการทำงานในรูปแบบที่สอดคล้องกัน มีการจัดการที่เป็นโครงสร้างของเซลล์ประสาทที่ทำงานร่วมกัน (interacting neurons) 3) แนวคิดที่เชื่อว่าโครงสร้างของการรับรู้เป็นเป็นผลของการรับรู้ที่เกิดขึ้นซ้ำของการทำงานร่วมกันระหว่างอวัยวะรับรู้สัมผัสและกลไกของร่างกายที่เชื่อมต่อกันเมื่อร่างกายทำกิจกรรม เป็นผลของระบบประสาทและสภาพแวดล้อม สำหรับ Neurophenomenology เป็นแนวคิดที่อธิบายการกระทำของบุคคลด้วยการทำงานของเซลล์ประสาทร่วมกับแนวคิดทางปรากฏการณ์วิทยาของสภาวะความสำนึก (Mlinar, 2015, p. 17) จะเห็นได้ว่าแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาที่แมร์โล-ปองตีเสนอมีความสอดคล้องและถูกนำมาใช้เป็นฐานคิดในการอธิบายการทำงานของร่างกายในการศึกษาร่างกายแบบแนวคิดประสาทศาสตร์ ทำให้เห็นได้ว่าในทางหนึ่งปรัชญาปรากฏการณ์วิทยาได้รับการยอมรับจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

4. จอย: ความเป็นมนุษย์ที่ปราศจากร่างกาย?

ในภาพยนตร์เบลดรันเนอร์ 2049 ที่ออกฉายในปี ค.ศ. 2017 ปรากฏตัวละครตัวหนึ่งที่มีความน่าสนใจและดึงดูดให้เกิดการตั้งคำถามถึงความเป็นมนุษย์ในโลกอนาคตเป็นอย่างมาก 'จอย' คือตัวละครที่ผู้สร้างพยายามสร้างให้ผู้ชมตั้งคำถามกับการดำรงอยู่ถึงความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง จากการที่จอยเป็นสิ่งถูกสร้าง

และตามเนื้อเรื่องจอยมีความพยายามแสดงให้ผู้ชมเห็นว่าตัวเองต้องการเป็นมนุษย์จริง ในส่วนนี้ผู้เขียนจะพาไปสำรวจฉากสำคัญในภาพยนตร์เบลรันเนอร์ 2049 ที่ชวนตั้งคำถามถึงความเป็นไปได้ที่จะเป็นมนุษย์โดยร่างกายไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงอยู่และการไม่มีร่างกายแบบจอยส่งผลการการเป็นมนุษย์อย่างไร

เราจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงเสียก่อน สำหรับประเด็นความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงที่ปรากฏในภาพยนตร์ ก่อนอื่นเราต้องเข้าใจสิ่งที่ภาพยนตร์สร้างความเป็นของตัวละครแต่ละตัว ตัวละครจอยเป็นโฮโลแกรม ส่วน K และมาเรียตเป็นแรพพลิแคนท์ นั้นหมายความว่าทุกตัวละครในฉากที่มีเพศสัมพันธ์ร่วมกัน โดยจอยสวมทับร่างของมาเรียตเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับ K การกระทำที่แสดงออกมามีต้นตอจากการถูกปลูกฝังความทรงจำขึ้นในตอนที่ตัวละครถูกสังเคราะห์หรือสร้างขึ้น ดังนั้นทั้งสามจึงอยู่ในฐานะสิ่งถูกสร้างที่กระทำโดยปราศจากการตั้งคำถาม การแสดงออกหรือการกระทำมีการโปรแกรมมา มาเรียตเป็นแรพพลิแคนท์โสเภณี จอยเป็นโฮโลแกรมที่แสดงความรักความห่วงใยต่อเจ้าของคือ K และ K เป็นแรพพลิแคนท์ที่ถูกวางโปรแกรมให้รับและทำตามคำสั่ง ต่อมาเราจะมาสำรวจที่การกระทำและความรู้สึกที่เกิดขึ้นของสิ่งถูกสร้าง การพยายามเป็นจริงของจอยสำหรับ K ที่จอยแสดงออกต่อ K หรือการที่ K บอกกับจอยว่าจอยเป็นจริงสำหรับเขา เราคงยืนยันไม่ได้ว่าการแสดงออกที่เกิดขึ้นทั้งความรู้สึกทางอารมณ์หรือการกระทำทางกายภาพเป็นการแสดงออกซึ่งความรักที่มาจากมนุษย์ที่แท้จริง ในระดับของความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงแบบมนุษย์ในทางชีววิทยา (biological human) แสดงออกมา แรพพลิแคนท์และโฮโลแกรมในเรื่องคงแสดงความเป็นมนุษย์ได้ใกล้เคียงแต่คงไม่จริงเทียบเท่า biological human ดังนั้นความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงที่เป็นต้นตอของการแสดงออกหรือการ

กระทำของจอยเป็นความเป็นมนุษย์ที่จริงในระดับที่ K จะรับรู้ถึงมันได้ในฐานะสิ่งถูกสร้างเหมือนกันในความเข้มข้นที่เท่า ๆ กัน (ความเข้มข้นในแง่นี้หมายถึงความมีชีวิตชีวาจากการรับรู้ความจริงทางอารมณ์ ความรู้สึก จิตวิญญาณ) ความเข้มข้นที่เกิดขึ้นกับสิ่งทั้งสองจึงไม่จริงเท่าที่มนุษย์รับรู้ เนื่องจากสิ่งถูกสร้างถูกโปรแกรมมา และจากการที่ K เป็นสิ่งถูกสร้างเช่นกันตัว K จึงไม่สามารถตัดสินความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงของจอยได้ ดังนั้นแล้วการเข้าถึงหรือสัมผัสกับความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง รวมไปถึงความจริง (reality) เกณฑ์ในการตัดสินคงหนีไม่พ้นการรับรู้ทางประสาทสัมผัสที่รับรู้หรือสัมผัสได้ว่ามันเป็นจริง (ซึ่งเป็นความเป็นจริงที่เกิดขึ้นต่อการรับรู้ทางประสาทสัมผัส)

สำหรับตัวละครจอยในภาพยนตร์เบลตรันเนอร์ 2049 เป็นตัวละครที่มีอยู่ด้วยการฉายโฮโลแกรม (hologram) จากอุปกรณ์ฉาย ฉากแรกที่จอยปรากฏตัวในภาพยนตร์เป็นฉากที่จอยถูกฉายจากเครื่องฉายติดเพดานภายในห้องพักของเจ้าหน้าที่ K ตัวเอกของภาพยนตร์ ในฉากดังกล่าวจอยเตรียมอาหารเย็นเสมือนและจุดไฟให้ K สูบบุหรี่ K เป่าควันบุหรี่ไปยังร่างกายโฮโลแกรมผ่านตัวจอย ทำให้เห็นว่าจอยโปร่งใส การที่จอยจะมีอยู่หรือไปที่ไหนก็ตามจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาเครื่องฉายและสิ่งที่จอยมีปฏิสัมพันธ์ได้ จอยทำได้เฉพาะปฏิสัมพันธ์กับภาพเสมือนที่เกิดจากเครื่องฉายเท่านั้น ในฉากต่อมาเมื่อ K มอบเครื่องฉายประจุ (emanator) ให้จอยและถ่ายโอนจอยไปยังเครื่องฉายประจุ ทำให้จอยสามารถไปนอกสถานที่ได้ หากมีเครื่องฉายประจุ ต่อมาในฉากที่ K พาจอยขึ้นไปยังตลาดฟ้าสายฝนที่กำลังตก ในภาพยนตร์แสดงให้เห็นฝนที่ตกทะลุผ่านภาพฉายโฮโลแกรมจอยที่กำลังพะเน้าพะนอกับ K อยู่ หลังจากที่จอยถูกโอนมายังเครื่องฉายประจุ ในภาพยนตร์แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาด้านอารมณ์ของจอยที่เพิ่มมากขึ้น จอยแสดงออกถึงอารมณ์อย่างเห็นได้ชัดในฉากที่จอยและ K เดินทางไปยังบ้านเด็ก

กำพรวดเพื่อตามหาความทรงจำของ K ยานขับเคลื่อนของ K เกิดความเสียหายจากการโจมตีและตกไถ่ลงยังพื้นดิน ทำให้ K หมดสติ ฉากนี้จอยแสดงอารมณ์กระวนกระวาย เรียกชื่อ K ซ้ำ ๆ หลายครั้งเพื่อให้ K ได้สติ และจอยยังโทรศัพท์ตัวเองไปนอกยานเพื่อทบทระจกให้ K ได้สติ แม้ว่าจุดที่จอยโทรศัพท์ไปสัญญาณของโฮโลแกรมจะขาดหายติดขัดก็ตาม

บทสนทนาที่น่าสังเกตสำหรับการแสดงความต้องการของจอย

K: "You were right. You were right about everything."

Joi: "Shhh...."

Mariette: "Thought you weren't interested, working man."

Joi: "You liked her, I could tell. It's okay, she's real. I want to be real for you."

K: "You are real for me."

จากบทสนทนาข้างต้นเป็นฉากที่น่าสนใจที่สุดในภาพยนตร์สำหรับตัวจอยเป็นฉากที่จอย K และมาเรียต (Mariette) แรพพลิแคนท์⁵ โสเภณีในเรื่อง ทั้งสามร่วมเพศกัน จอยทำการสวมทับอวัยวะของมาเรียต ในฉากนี้ K มีเพศสัมพันธ์กับจอยผ่านร่างกายภาพของมาเรียต การที่จอยทำเช่นนี้จอยต้องการเป็นจริงสำหรับ K เห็นได้ในบทสนทนาข้างต้นก่อนที่ทั้งสามจะร่วมเพศกัน ในบทสนทนาจอยมีจุดประสงค์แสดงถึงความต้องการเป็นจริงสำหรับ K เนื่องจากจอยเป็นโฮโลแกรม

⁵ แรพพลิแคนท์ เป็นมนุษย์เทียมที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นในภาพยนตร์เบลตรันเนอร์ 2049 โดยมีกายภาพและสติปัญญาที่สูงกว่ามนุษย์

ที่ไม่สามารถมีเพศสัมพันธ์ผ่านร่างกายภาพเหมือนมนุษย์ได้และอยากให้ K ได้รับความรู้สึกทางเพศในการมีเพศสัมพันธ์ ในฉากสุดท้ายของจอยในภาพยนตร์เป็นฉากที่ K ถูกตามล่าจากวอลเลซ จอยร้องขอให้ K โอนไฟล์ของตนเองไปยังเครื่องฉายประจุโดยไม่สำรองไฟล์ของจอยไว้ในตอนหลบหนีไปด้วยกัน โดยจอยให้เหตุผลกับ K ว่าการทำแบบนี้เพื่อให้จอยรู้สึกเหมือนเป็นผู้หญิงจริง ต่อมาภายหลังจอยถูกทำลายไปพร้อมกับเครื่องฉายประจุ

นอกจากนี้ในภาพยนตร์เราจะเห็นจอยตัวอื่นที่อยู่ตามตึกในเมืองซึ่งเป็นจอยที่เป็นภาพที่ใช้ในการโฆษณา เป็นจอยขนาดใหญ่เคลื่อนไหวไปมา พร้อมกับสโลแกน “Everything you want to see. Everything you want to hear.” ภาพของจอยขนาดใหญ่ตามตึกของการโฆษณาจอยในเรื่อง ยืนยันว่าจอยเป็นสินค้าประเภทหนึ่งของวอลเลซ สินค้าตัวนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของชนชั้นในภาพยนตร์ จากภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าชนชั้นที่สินค้าจอยไปตอบสนองความต้องการคือกลุ่มแรวพลีแคนท์แบบเจ้าหน้าที่ K ฉากสำคัญอีกฉากหนึ่งที่ยืนยันจอยในฐานะสินค้าที่ใครก็ตามสามารถครอบครองเป็นเจ้าของได้ ฉากที่ว่านี้ คือ ฉากที่ K ยืนมองจอยขนาดใหญ่แล้วภาพเคลื่อนไหวจอยขนาดใหญ่ก็ก้มลงมาพูดกับ K

JOI: "Hello, Handsome. What a day, hmmm?"

JOI (cont'd): "You look lonely. I can fix that."

JOI (cont'd): "Aww..." (leaning down) "You look like a good Joe."

การที่จอยกล่าวประโยค "You look like a good Joe." การเรียกชื่อ Joe นี้เป็นชื่อเดียวกันกับชื่อ Joe ที่จอยของ K ตั้งชื่อให้ K แทน K ที่มาจาก KD6-3.7 ที่เป็นชื่อรหัสสินค้าของ K ภายหลังจากที่ K พบเบาะแสที่เกี่ยวข้องกับ

การค้นหาดิตของตนเอง การเรียกชื่อ Joe ของจอยขนาดใหญ่บอกกับเราว่า JOI เป็นสินค้า ถูกปลุกฝังความทรงจำและถูกโปรแกรมมาให้ดูแล เอาใจใส่ เจ้าของ หมายความว่าความต้องการที่จะเป็นมนุษย์ของจอยทั้งหมดข้างต้น เป็นเพียงการที่จอยทำตามคำสั่งที่ถูกโปรแกรมมาเพียงเท่านั้น

5. วิเคราะห์ตัวละครจอยในเบลตรันเนอร์ 2049 ตามแนวคิดปรากฏการณ์ วิทยาของมอริซ แมร์โล-ปองตี

ก่อนอื่นเราต้องทำความเข้าใจจอยก่อนว่าจอยมีอยู่อย่างไร คำถามต่อมาคือ แม้ว่าจอยจะถูกโปรแกรมมา แล้วจอยสามารถเป็นมนุษย์ตามทศนะแบบแมร์โล-ปองตีได้หรือไม่ และจอยสามารถรับรู้ตนเองได้หรือไม่

ในคำถามแรกการมีอยู่ของจอย จากภาพยนตร์เราจะเห็นได้ว่าจอยเป็นโฮโลแกรมที่เกิดจากเครื่องฉายซึ่งเป็นเทคโนโลยีในอนาคตที่ภาพยนตร์เสนอไว้ จอยเป็นโฮโลแกรมที่โปร่งใสเกิดจากการฉายของเครื่องฉายประจุ จากกรอบคิดของแมร์โล-ปองตีที่เห็นว่าการรับรู้ทางประสาทสัมผัสสร้างมนุษย์เราให้อยู่ในฐานะผู้กระทำที่เชื่อมต่อโลกโดยธรรมชาติ การรับรู้ของร่างกายเชื่อมโยงกับโลกจนเสมือนเป็นหนึ่งเดียว ความสำนึกของร่างกายที่มีต่อโลกเป็นความสำนึกทางร่างกาย โลกเปิดเผยต่อความสำนึกทางร่างกายผ่านสนามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างร่างกายกับโลก ในการฉายจอยสสารที่ถูกฉาย โฮโลแกรมจอยเป็นไปได้ทั้งประจุ อนุภาค คลื่น แสง หรือ matter อะไรก็ตาม หากมองตามกรอบคิดของแมร์โล-ปองตี จอยไม่ได้มีการรับรู้ทางประสาทสัมผัสที่มาจากกายที่เป็นร่างกาย ในทางชีววิทยาแบบมนุษย์ ไม่มีประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการรับรู้โลก จอยไม่มีกายที่มีประสาทสัมผัสเป็นช่องทางเชื่อมต่อโลกโดยธรรมชาติ ดังนั้นตามกรอบคิดแมร์โล-ปองตี จอยไม่มีความเป็นผู้กระทำ เนื่องจากจอยไม่มีร่างกายสำหรับการ

เชื่อมต่อกับโลก ดังนั้นการกระทำของร่างกายที่ทำให้เกิดการสะท้อนกลับไปหาผู้กระทำที่ทำให้เกิดอารมณ์ร่วมในประสบการณ์ และความรู้สึกของความเคลื่อนไหวทางร่างกายจึงไม่เกิดขึ้น เช่นนี้แล้วจอยไม่ได้ ‘มีชีวิตชีวาหรืออยู่อาศัย’ ตามที่แมร์โล-ปองตีเสนอ การที่จอยจะแสดงออกหรือกระทำบางสิ่งบางอย่างเป็นผลมาจากการดึงข้อมูลที่ถูกโปรแกรมไว้มาตอบสนองต่อสิ่งที่เซนเซอร์ (sensor) ได้ เช่น การเห็นเจ้าของซึ่งคือ K ตกอยู่ในอันตราย จอยแสดงอารมณ์ความเป็นห่วงถึงความปลอดภัยต่อ K หรือการที่จอยบอกกับ K ว่าจอยต้องการเป็นเหมือนมนุษย์ผู้หญิงจริง ๆ สำหรับ K จอยทำตามโปรแกรมคำสั่งที่โปรแกรมไว้แล้วและตอบสนองออกมาเมื่อเซนเซอร์ได้ว่าเจ้าของกำลังเป็นอย่างไร จากบทสนทนาและการกระทำที่เซนเซอร์ได้เหมือนจอยมีโปรแกรมที่มีคำสั่งไว้แล้วว่าหากเซนเซอร์แล้วรู้ว่าเจ้าของเป็นเช่นนี้หรือตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ จอยควรตอบสนองหรือแสดงออกอย่างไรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ดังนั้นจอยไม่ได้มีการรับรู้ทางประสาทสัมผัสตามข้อเสนอของแมร์-โล ไม่ได้มีความสำนึกทางร่างกาย

ฉากที่ช่วยยืนยันข้อเสนอของแมร์โล-ปองตีได้ชัดเจนคือฉากที่จอยสวมทับร่างกายทางกายภาพของมาเรียต ในฉากนี้เราจะเห็นถึงไฮโลแกรมสวมทับและเคลื่อนไหวตามร่างทางกายภาพซึ่งไฮโลแกรมและร่างทางกายภาพเป็นสองเอนทิตีที่แยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง ไฮโลแกรมทำได้เพียงการการกระทำและเคลื่อนไหวตามการกระทำของร่างทางกายภาพ ชัดเจนและยืนยันว่าไฮโลแกรมไม่มีความสำนึกทางร่างกายไม่สามารถกระทำตนเองให้มีอยู่ในฐานะผู้กระทำได้ และแม้ว่ามาเรียตเป็นเอนทิตีที่ดีที่เป็นแรพพลิแคนที่มีร่างทางกายภาพจากการสังเคราะห์ขึ้น อย่างไรก็ตามมาเรียตที่เป็นตัวแทนของร่างทางกายภาพนี้ แม้ว่าร่างทางกายภาพของมาเรียตจะเป็นร่างทางกายภาพที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นให้เหมือนมนุษย์ เพราะมาเรียตเป็นแรพพลิแคนท์ แต่ในฉากของภาพยนตร์การมีสวมทับกับของสองเอนทิตี เรา

จะเห็นได้ว่าเอนทีตีโฮโลแกรมมีความเป็นอิสระในการควบคุมร่างกายหรือปกครองตนเอง (autonomy) ได้น้อยกว่าร่างกายภาพที่จับต้องได้

เมื่อวิเคราะห์ต่อไปเราจะเห็นว่าจอยมีเซนเซอร์สำหรับรับรู้เพื่อตอบสนองต่อเซนเซอร์ แล้วเราสามารถอธิบายได้ว่าตัวเซนเซอร์ที่จอยมีเป็นตัวรับหรือเชื่อมต่อกับโลกแบบการรับรู้ทางประสาทสัมผัสได้หรือไม่ ในประเด็นนี้เราสามารถอธิบายความแตกต่างในการกระทำที่เป็นการตอบสนองของจอยได้ว่า การที่จอยกระทำหรือแสดงออกบางอย่างเมื่อเซนเซอร์ได้ การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่เป็นปฏิกิริยาที่ตอบสนองกลับ ไม่ได้เป็นกระทำที่เกิดจากความตั้งใจ ประเด็นนี้ยังยืนยันการไม่เป็นผู้กระทำของจอย ดังนั้นจอยทำได้แค่การ ตอบสนอง (react) แต่การกระทำ (act) ไม่ได้ และแม้ว่าจอยจะตอบสนองได้ แต่การตอบสนองของจอยก็ยังมีข้อแตกต่างกับการตอบสนองตามแนวคิดของแมร์โล-ปองตี กล่าวคือจากข้อเสนอทางปรากฏการณ์วิทยาที่แมร์โล-ปองตีเสนอว่า การกระทำในชีวิตประจำวันที่ร่างกายปฏิบัติจนเกิดความเคยชิน ร่างกายของมนุษย์จะมีกิจกรรมการมุ่งไปของจิตสำนึกแบบมอเตอร์ที่ทำให้เกิดกิจกรรมทางร่างกาย โดยแบ่งออกเป็นการเคลื่อนไหวออกเป็นการเคลื่อนไหวที่เกิดจากความตั้งใจและเป็นการกระทำที่เป็นปฏิกิริยาของการตอบสนองของร่างกาย จากข้อเสนอของแมร์โล-ปองตี การที่ร่างกายคุ้นเคยกับโลกหรือการทำให้เกิดขึ้นซ้ำจนเป็นทักษะ เช่น การวาดภาพ การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี กิจกรรมเหล่านี้เริ่มต้นจากการเคลื่อนไหวที่เกิดจากความตั้งใจ และเมื่อทำเป็นประจำเป็นกิจวัตร จนถึงจุดหนึ่ง กิจกรรมทางร่างกายนั้นเป็นจะกลายเป็นกิจกรรมที่เป็นปฏิกิริยาของการตอบสนองของร่างกาย เช่น การฝึกเล่นดนตรีจนชำนาญ เราสามารถจับคอร์ดซีเมเจอร์โดยที่ไม่ต้องมองการทาปคอร์ดบนกีตาร์ หรือการที่นักกีฬาแบดมินตันออก

แรงตึงลูกขนไก่เพื่อให้ลงในฝั่งของคู่แข่งโดยไม่ได้คำนวณแรงตามหลักฟิสิกส์และไม่ได้วัดระยะความยาวของไม้แบดและแขนตัวเองในการตีลูกขนไก่ เป็นต้น

เมื่อเรามองจอยเราจะเห็นได้ว่าการตอบสนองของจอยเมื่อเกิดการเซนเซอร์เป็นการเป็นตอบสนองที่มาจากโปรแกรมไว้ล่วงหน้าก่อนแล้วว่า เมื่อเซนเซอร์เซนตรวจจับสภาพแวดล้อมภายนอกแบบนี้ ควรแสดงตัวเองออกไปในลักษณะเช่นใด ตามคำสั่งที่โปรแกรมมา มนุษย์ในแบบแมร์โล-ปองตีมีความสำนึกทางร่างกายและเรียนรู้ทักษะผ่านกิจกรรมที่มาจากการเคลื่อนไหวทางร่างกาย แต่จอยไม่มีร่างกายภาพ ในแง่นี้ทักษะของจอยจะไม่เกิดขึ้น ในภาพยนตร์เราจะเห็นจอยทำการเตรียมอาหาร การจุดไฟแช็ค การบอกให้ K อ่านหนังสือ และการชวน K เต้นรำ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนมาจากการปฏิบัติฝึกฝนและต้องมีครั้งแรกเสมอ จากกรอบคิดแบบแมร์โล-ปองตี จอยจึงไม่มีทักษะต่างๆ ที่แสดงออกในเรื่องเนื่องจากไม่มีความสำนึกทางกายที่ปฏิบัติกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางร่างกายจนเป็นหนึ่งเดียวกับสภาพแวดล้อม จนเป็นทักษะในชีวิตประจำวัน และยังวิเคราะห์ต่อไปอีกได้ว่าจอยยังไม่มีความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่ตนเองกำลังแสดงออกในภาพยนตร์ เพราะเป็นการตอบสนอง ที่ถูกโปรแกรมมา อีกทั้งการไม่มีร่างกายภาพจึงบอกได้แน่ชัดว่าจอยไม่ทางเรียนรู้ผ่านทางร่างกายได้เลยตามที่แมร์โล-ปองตีเสนอไว้ ทำให้ตามทฤษฎีทางปรากฏการณ์ของแมร์โล-ปองตีแล้ว จอยไม่ได้ดำรงอยู่เป็นมนุษย์ และจอยไม่สามารถตระหนักรู้ตนเองได้เลย ทำได้เพียงการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนเองเซนเซอร์ได้

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จอยในภาพยนตร์เบลตรันเนอร์ 2049 เป็นตัวอย่างของการตอบสนองที่จอยถูกโปรแกรมไว้ล่วงหน้าแล้วซึ่งจอยถูกโปรแกรมให้ปฏิบัติต่อ K อย่างทะนุถนอม

ในเรื่องการที่จอยเป็นโฮโลแกรมจึงทำให้ขาดความสำนึกทางร่างกายที่เป็นตัวเชื่อมต่อสำคัญต่อโลกและเป็นตัวเชื่อมสำหรับการเรียนรู้ทักษะทางร่างกาย และหากพิจารณาถึงลงไปการที่จอยเป็นสิ่งถูกสร้างที่ผู้สร้างพยายามอย่างยิ่งที่จะสร้างจอยให้เข้าใกล้หรือเทียบเท่ามนุษย์จริง อย่างไรก็ตามหากตอบคำถามนี้ตามกรอบคิดของแมร์โล-ปองตีแล้วสิ่งประดิษฐ์จากฝีมือมนุษย์อย่างจอยคงจะเข้าใกล้หรือเทียบเคียงความเป็นมนุษย์ไม่ได้เลยแม้แต่น้อย นอกจากวันหนึ่งมนุษย์มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านชีววิทยาที่สามารถสังเคราะห์เนื้อเยื่อมนุษย์จนรวมตัวกันเป็นร่างกายได้อย่างภาพยนตร์เบลตรันเนอร์ รวมถึงหาร่างกายที่สังเคราะห์ขึ้นนั้นมีความสำนึกสามารถเรียนรู้ เลือกรกระทำ และตอบสนองได้ ซึ่งนำไปสู่ความสามารถมีเจตจำนงเสรีที่เลือกตัดสินใจด้วยตนเอง หากถึงเวลานั้นเส้นแบ่งระหว่างความเป็นมนุษย์และเทคโนโลยีคงเลื่อนกลางขึ้นกว่าเดิม

จากการมองตัวบทจอยในภาพยนตร์ผ่านกรอบแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาของแมร์โล-ปองตี เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าร่างกายภาพก็เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ประกอบสร้างความเป็นมนุษย์แก่เรา ความสำคัญของร่างกายภาพที่เรามีอยู่ ความสำคัญของการรับรู้ทางประสาทสัมผัสที่เชื่อมโยงเรากับโลกโดยธรรมชาตินับเป็นเหตุการณ์หนึ่งและสำคัญมากที่สร้างให้เราเกิดการเรียนรู้ การตอบสนอง และนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่มีความซับซ้อนมากกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นบนโลก ดังนั้นแล้วเราคงปฏิเสธร่างกายภาพของเราไม่ได้เลย การเสนอของแมร์โล-ปองตีในทางหนึ่งเป็นการตอบกลับข้อเสนอของเดการ์ตจากข้อพิสูจน์ I think, therefore I am. ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญของการมีอยู่ทั้งหมดไปที่จิตเพียงอย่างเดียวและร่างกายนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของจิต หากมองตามกรอบแมร์โล-ปองตีแล้วการเสนอว่า I think, therefore I am. นั้นไม่เพียงพอที่จะอธิบายความเป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์

สำหรับข้อเสนอของแมร์โล-ปองตีจึงเป็นข้อเสนอที่ทำให้หันกลับมามองทั้งกายและจิตโดยในความสำคัญที่เท่ากัน กายและจิตทั้งสองมีอยู่สัมพันธ์กัน และแมร์โล-ปองตีมีท่าทีที่จะบอกว่า การที่มนุษย์จะมีอยู่ได้ กายก็สำคัญไม่น้อยไปกว่าจิต และจากข้อเสนอของแมร์โล-ปองตีแล้วดูเหมือนว่าเขาจะเห็นว่ากายสำคัญไปกว่าจิตเสียด้วยซ้ำ เมื่อพิจารณาแล้วเราจะเห็นได้ว่าข้อเสนอทางปรากฏการณ์วิทยาของแมร์โล-ปองตีเป็นหนึ่งในทางของการอธิบายคำตอบของคำถามที่ว่าเราสามารถที่จะแบ่งแยกตนเองออกจากเทคโนโลยีได้อย่างไร การที่มนุษย์มีกายและความสำนึกทางกายที่แมร์โล-ปองตีเสนอเป็นจุดตัดสำคัญของเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่นและยังรวมถึงจุดตัดของเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำอย่างรวดเร็วก้าวหน้าไปในปัจจุบัน การที่ผู้สร้างไฮโลแกรมจอยในภาพยนตร์เบลตรันเนอร์ 2049 ต้องการใส่ความเป็นมนุษย์หรือต้องการให้สิ่งประดิษฐ์เป็นเหมือนมนุษย์จริง ๆ คงจำเป็นที่จะต้องสร้างร่างกายภาพในแบบที่ใกล้เคียงมนุษย์ หากขยับออกมามองในภาพรวมที่กว้างขึ้น トラบโดที่เครื่องจักร หุ่นยนต์ หรือปัญญาประดิษฐ์ยังไม่มีร่างกายภาพที่เหมือนหรือใกล้เคียงมนุษย์ สิ่งประดิษฐ์จากฝีมือของมนุษย์ทั้งหลายเหล่านี้ก็ยังคงแตกต่างจากเราโดยสิ้นเชิง

เมื่อหันออกมาจากความใกล้ชิดของเรากับจอยในภาพยนตร์มาสู่เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจริงกับตัวเรา ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมาในวงการนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีกระแสข่าวของการผลิตหุ่นยนต์สำหรับรองรับการมีเพศสัมพันธ์หรือเซ็กส์บอท (sexbot) เซ็กส์บอทเป็นหุ่นยนต์ที่มีร่างกายทำจากซิลิโคนและมีระบบประมวลผลการตอบโต้กับผู้ใช้แบบส่วนตัว หุ่นยนต์ Harmony จากบริษัท RealDoll เป็นตัวอย่างของเซ็กส์บอทที่ทางผู้ผลิตทำการติดตั้งระบบปฏิบัติการไว้บริเวณหัวของหุ่นยนต์ โดยผู้ใช้สามารถเชื่อมต่อระบบปฏิบัติการกับแอปพลิเคชันบนมือถือ โดย

สามารถพูดคุยตอบโต้กับตัว Harmony ได้ผ่านมือถือและทางผู้ผลิตกำลังเพิ่มฟังก์ชันให้ส่วนแขนขา การแสดงออกทางใบหน้าและอารมณ์ให้กับตัว Harmony นี้ อีกหนึ่งความน่าสนใจที่เกิดขึ้นคือหุ่นยนต์ Furhat Social Robot ที่เปิดตัวในงาน RISE Conference 2019 ที่ฮ่องกง โดย Furhat Social Robot เป็นหุ่นยนต์ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับงานบริการ ความพยายามของทีมผลิต Furhat Social Robot ต้องการทำให้หุ่นยนต์ตัวนี้สามารถแสดงอารมณ์ที่ซับซ้อนกว่าการโต้ตอบตามคำสั่งตรงๆ สามารถแสดงสีหน้าให้สอดคล้องกับท่าทางและสีหน้าของผู้ที่พูดคุยกับหุ่นยนต์ตัวนี้

สองตัวอย่างข้างต้นเป็นตัวอย่างของสิ่งประดิษฐ์โดยฝีมือมนุษย์ที่มนุษย์พยายามสร้างให้ใกล้เคียงความเป็นมนุษย์ทั้งการแสดงออกทางท่าทาง อารมณ์ ความต้องการและการกระทำ อย่างไรก็ตามหากมองตามกรอบปรากฏการณ์วิทยาของแมร์โล-ปองตีแล้วนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็ยังคงแตกต่างจากเรา เนื่องจากการไม่มีความสำนึกทางร่างกายในแบบมนุษย์ นอกเสียจากว่าวันหนึ่งเราจะสามารถสร้างระบบประมวลผลที่ทำหน้าที่เป็นความสำนึกและการมีวัตถุทางกายภาพคล้ายร่างกายที่ทำงานสอดคล้องกับระบบประมวลผลคล้ายกรณีของจอยข้างต้น

เอกสารอ้างอิง

- Bluden, A. (n.d.). *Mediations On First Philosophy in which are demonstrated the existence of God and distinction between the human soul and body*. Retrieved 18 May 2020, from <https://www.marxists.org/reference/archive/descartes/1639/meditations.htm>
- Bullock, P. (2017). *Perception and Reality in Blade Runner 2049*. Retrieved 30 May 2020, from <https://medium.com/@pbullockuk/perception-and-reality-in-blade-runner-2049-9a605810a519>
- Carman, T. (2008). *Merleau-Ponty*. NY: Routledge Press.
- Greetham, B. (2006). *Philosophy*. Basingstoke [England]; NY: Palgrave Macmillan.
- Jackson, G. B. (2016). Maurice Merleau-Ponty's concept of motor intentionality: Unifying two kinds of bodily agency. *European Journal of Philosophy*, 26(2),1-12.
- Kosove, A. A., Johnson, B., Yorkin, B., & Yorkin. C. A., (2017). *Blade Runner 2049* [Motion picture]. United State of America: Columbia Picture.
- Ly, A. (2018). *Blade Runner 2049: Why Joi Was The Best Addition To The Franchise*. Retrieved 22 May 2020, from <https://www.andrewjly.com/blog/2018/1/4/blade-runner-2049->

character-series-why-joi-was-the-best-most-interesting-addition-to-thefranchise?fbclid=IwAR0dkN8VGAJewUl4jMfUlWXcx07EYDuDhzudNb5jH8eGSKQiBZ0NsDUFMI

- Merleau-Ponty, M. (2012). *Phenomenology of perception*. (D. Landes, Trans.). NY: Routledge.
- Mlinar, I. A. (2015). Phenomenology as an Approach Method in the Neurosciences. *Psychiatry and Neuroscience Update*, 11-22.
- Moya, P. (2014). Habit and embodiment in Merleau-Ponty. *Frontiers in Human Neuroscience*, 9,1-3.
- My conversation with an AI sexbot*. Retrieved 23 May 2020, from <https://www.youtube.com/watch?v=5pKczGG19uoNeuroscience>.
- Paul, A. B. (n.d.). *Phenomenology*. Retrieved 15 May 2020, from https://www.brown.edu/Departments/Joukowsky_Institute/courses/architecturebodyperformance/1065.html
- Petrakovitz, C. (2017). *Your 'Westworld' sexbot is almost here, thanks to RealDoll*. Retrieved 23 May 2020, from <https://www.cnet.com/news/realdoll-harmony-ai-app-realbotix-sexbot/>
- Reynolds, J. (n.d.). *Maurice Merleau-Ponty's*. Retrieved 26 May 2020, from <https://www.iep.utm.edu/merleau/>
- Social robots have finally arrived*. Retrieved 23 May2020, from <https://vimeo.com/347251203>

The Blade Runner Wiki. Retrieved 22 May 2020, from

https://bladerunner.fandom.com/wiki/Main_Page

Thitipattakul, P. (n.d.). เปิดตัว *Social Robot* หุ่นยนต์ AI ที่แสดงอารมณ์ได้
คล้ายมนุษย์. สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2563, จาก

<https://www.disruptignite.com/blog/social-robot-ai-that-can-express-emotion-like-human>

Toadvine, T. (2016). *Maurice Merleau-Ponty*. Retrieved

19 May 2020, from <https://plato.stanford.edu/entries/merleau-ponty/>

Westphal, J. (2019). *Descartes and the Discovery of the Mind-Body Problem*. Retrieved 19 May 2020, from

<https://thereader.mitpress.mit.edu/discovery-mind-body-problem/>

What is neuroscience?. Retrieved 21 May 2020, from

<https://www.kcl.ac.uk/neuroscience/about/what-is-neuroscience>